

**КАРПАТСЬКА УКРАЇНА ЯК ЕТАП
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ
ТА БОРОТЬБИ УКРАЇНЦІВ
ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ У ХХ СТ.**

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
(м. Ужгород, 14-15 березня 2024 р.)

УДК 94(477.87)"1939"(063)
К 29

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету історії та міжнародних відносин
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
Протокол № 7 від 17 вересня 2024 р.

Упорядники:

Костянтин Куцов, доктор філософії, головний спеціаліст Департаменту культури Закарпатської обласної державної адміністрації — обласної військової адміністрації.

Ігор Шніцер, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн ДВНЗ «УжНУ».

Рецензенти:

Маріан Токар, доктор наук з державного управління, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри соціології та соціальної роботи, директор Науково-дослідного інституту політичної регіоналістики ДВНЗ «УжНУ».

Ігор Ліхтей, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби ДВНЗ «УжНУ».

Карпатська Україна як етап українського державотворення та боротьби українців за незалежність у ХХ ст. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 14–15 березня 2024 р.) / За заг. ред. К. Куцова, І. Шніцера. — Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2024. 176 с.

Матеріали публікуються в авторській редакції.
Автори статей несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, дат, географічних назв, власних імен та інших відомостей.

ISBN 978-617-8390-57-0

© ДВНЗ «Ужгородський
національний університет», 2024
© Колектив авторів, 2024
© ТОВ «РІК-У», 2024

20. Химинець М. Українське жіноцтво Закарпаття (1919–1939). Химинець Ю. Закарпаття — земля української держави: Нотатки з історії Закарпаття (Науковий редактор О.В. Мишанич). Ужгород: Карпати, 1991. С. 132–138.
21. Химинець Ю. Закарпаття — земля української держави: Нотатки з історії Закарпаття (Науковий редактор О.В. Мишанич). Ужгород: Карпати, 1991. 144 с.
22. Химинець Ю. Мої спостереження із Закарпаття. Нью-Йорк: Накладом Карпатського Союзу, 1984. 189 с.
23. Штефаньо О. Маловідома «Жіноча Січ». *Новини Закарпаття*. 2012. 24 березня (№№ 33–34 (3900–3901)). С. 20.
24. № 65. Декрет прем'єр-міністра Карпатської України та голови Української Центральної Народної Ради А. Волошина про призначення центрального проводу «Українського Народного Об'єднання з осідком в Хусті». *Карпатська Україна (1938–1939). Збірник архівних документів і матеріалів*. Упоряд. М. Делеган, С. Вискварко. Ужгород: Карпати, 2009. С. 135–138.

Володимир Староста,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи,
Ужгородський національний університет (Україна)

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ У КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

Анотація: Розглянуто погляди Августина Волошина (1874–1945) щодо сутності та особливостей використання навчальних завдань. Августин Волошин чітко окреслив важливість навчальних завдань для організації вчителем освітнього процесу, мотивації навчання та особистісного розвитку учнів.

Abstract: The study examines the views of Augustyn Voloshin (1874–1945) regarding the essence and features of using learning tasks. Augustyn Voloshyn clearly outlined the importance of learning tasks for the teacher's

Сучасні підходи навчання природничо-математичних та соціально-гуманітарних дисциплін зорієнтовані на широке впровадження проблемного навчання, а тому важливу роль у системі освіти відіграють навчальні завдання (запитання, вправи, задачі). Традиційно в науково-методичній літературі навчальні завдання розглядаються у різних аспектах, зокрема, історія, методи та форми їх застосування, підходи до розроблення тощо. Водночас існують і певні недоліки методик застосування завдань: психологічне нав'язування навчальних завдань, оскільки учень не впливає на їх модифікацію, підбір тощо, а тому мотивація навчання за такого підходу незначна; орієнтація учнів лише на аналіз умови та розв'язування завдання, проведення пошуку алгоритмів або пропозиція учням готового алгоритму дій; розвиток учнів досить багатогранний за умови використання різноманітних навчальних завдань, проте зміст та кількість таких завдань має тенденцію до швидкого насичення, якщо в цю діяльність залучений тільки вчитель і автор підручника тощо [1; 4].

Дане повідомлення спрямоване на висвітлення деяких поглядів видатного просвітителя, громадсько-політичного, культурного і релігійного діяча, президента Карпатської України Августина Волошина (1874–1945) щодо сутності та особливостей використання навчальних завдань (запитань, вправ та задач).

Августин Волошин приділяв значну увагу застосуванню навчальних завдань, хоча сам термін «навчальні завдання» нами не виявлено у його працях. Він описує запитання («питання» [2, с. 47–48]), вправи та задачі [2, с. 57–59]. Таким чином, педагог-науковець, з нашого погляду, коректно виокремлює основні види завдань у навчанні.

Погоджуємось з розумінням сутності питання, яке описує Августин Волошин: «Питання це властиво незавершена думка», яку має доповнити учень під час своєї відповіді. Важливо учителю зробити наголос на ключових словах, під час формулювання питання, аби учень усвідомив «що насправді хочемо дізнатися» [2, с. 47].

Більшість сучасних дослідників, як і Августин Волошин, вважають запитання окремим видом завдань, що не викликає особливих зусиль мислення і реалізує відтворювальну діяльність репродуктивного характеру, наприклад, дати визначення поняття, сформулювати закон, назвати основні частини приладу, який був продемонстрований учителем тощо. На основі аналізу літературних джерел, інтеграції діяльнісного й структурно-модельного підходів у [1] запропоновано таке визначення запитання, яке поєднує в собі ознаки даного виду завдання (форму подання, призначення та реалізації): запитання в навчанні — це вид завдання, спрямованого на усунення нестачі незначного обсягу інформації про який-небудь об'єкт шляхом різних форм навчальної діяльності.

Добре запитання має бути, на думку Августина Волошина, відповідно логічне й граматичне, тобто, лаконічне, зрозуміле для учнів, відповідати даному предмету, націлювати учня на розумову працю і сприяти його розвитку [2, с. 48]. Це надзвичайно важлива й актуальна навіть у теперішній час думка, особливо для молодих учителів, які нерідко обирають переважно монологічну форму викладу нового навчального матеріалу, або, в кращому випадку, готують деякі стандартні запитання.

Серед запитань Августин Волошин виділяє аналітичні («розбирають цілість на частини») та синтетичні («збирають частини у цілість»); екзаменаційні («учитель переконується чи учень знає») та розбираючі («учитель виводить зовсім нові пізнання») [2, с. 48].

Августин Волошин ретельно аналізує досягнення європейської педагогічної думки, зазначає особливість використання завдань: «Добре питати не так легко. Для цього учитель повинен добре підготуватися» [2, с. 47]; «Не мають бути то механічні питання» [3, с. 4]. Щодо зовнішньої форми, то питання має бути спрямоване до всього класу, а лише потім маємо викликати одного учня. З нашого погляду, важливо, що підкреслено диференційований підхід до учнів, наприклад, складніші питання треба ставити сильнішим учням. Водночас, більше займатися під час уроків необхідно з учнями, які мають менші навчальні досягнення.

Цікава пропонована класифікація задач: обов'язкові «такі, що кожний учень повинен виробити» та необов'язкові, які учень виконує за власним бажанням, «це відноситься особливо до приватних читань». Також є поділ задач на шкільні й домашні. Підкреслює важливість вправ і задач для закріплення вивченого матеріалу. Застерігає, що «дитина і без того любить чимсь займатися, тим що для неї миле, тому і навчання треба зробити милим, щоби дитина охоче вчилася». Висловлює ряд рекомендацій: перед розв'язуванням задач потрібно їх ретельно проаналізувати та обговорити з учнями, використовувати задачі різної складності з урахуванням індивідуальних особливостей учнів тощо. Сучасна школа вчить дітей критично мислити, а також не боятись робити помилки. Подібні погляди висловлює і Августин Волошин, оскільки пропонує «за лиху задачу не карати, бо дітей треба заохочувати до науки, а не відстрашувати»; «не досить вказати хибу, але треба змагатися до цього, щоби учень порозумів свою помилку й сам поправив собі хибу», «чим розумніший учень, тим гостріша має бути критика». Погоджуємось з підходом Августина Волошина, що домашні задачі учитель повинен «завдавати як найменше, щоб діти мали доста часу на забави на свіжій корисній для дітей повітрі. Всі задачі треба приготувати так, щоби учні могли випрацювати їх самі. Задачі повинен учитель докладно переглянути й поправити» [2, с. 58].

Таким чином, проведене дослідження показує актуальність поглядів Августина Волошина щодо сутності та **особливостей** використання навчальних завдань, оскільки видатний педагог-науковець чітко окреслив їх важливість для організації вчителем освітнього процесу, мотивації навчання та особистісного розвитку учнів.

Список використаних джерел:

1. Буринська Н.М., Староста В.І. Запитання як вид навчального завдання. *Рідна школа*. 2007. № 11–12 (935–936). С. 9–11.
2. Волошин А. Педагогіка і дидактика (на правах рукопису). Ужгород, 1935. 80 с.
3. Волошин А. Учитель автомат і вчитель митець. *Наша школа*. 1937. № 1. С. 1–5.

4. Староста В.І. Навчальні завдання для учнів початкових класів з курсу «Я досліджую світ»: деякі аспекти класифікації. Освіта та наука крізь виклики сьогодення: Матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 17–19.05.2023). Вип. 1(53)/2023. 6 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1CTfWPuwpfpeo--oSzdhZ5runRtVB7hVu/view>

Неля Світлик,
кандидатка історичних наук,
доцент кафедри Античності, Середньовіччя
та історії України домодерної доби,
Ужгородський національний університет (Україна)

ВОЛОДИМИР БІРЧАК І ЙОГО РОЛЬ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ НА ЗАКАРПАТТІ

Анотація: Під час входження Закарпаття до складу Чехословаччини, в краї склалися кращі умови для розвитку освіти і культури. В цей період важливо було утвердити серед місцевого населення українську національну ідею, прискорити формування власної ідентичності. На противагу мадяризаційним настроям та діяльності русофілів, на території краю активно працювали і національно-патріотичні сили. Серед них було багато вчених-емігрантів з Галичини. Вагому роль для формування української національної школи відіграла діяльність відомого публіциста, мовознавця і письменника В. Бірчака. Вивченню його внеску в розвиток освіти і культури присвячена дана стаття.

Abstract: When Transcarpathia became part of Czechoslovakia, the region had better conditions for the development of education and culture. During this period, it was important to establish the Ukrainian national idea among the local population, to speed up the formation of one's own identity. In contrast to the Madyarization sentiments and activities of Rus-